

Motion

1984/85:2035

Einar Larsson m. fl.

Åtgärder mot plågsamma djurförsök

Riksdagen har vid upprepade tillfällen uttalat sig för största möjliga begränsning av användningen av plågsamma djurförsök vid test av kemikalier m. m. Inrättandet av djurförsöksetiska nämnder är ett uttryck för denna vilja från riksdagens sida.

Trots detta har djurförsöken i vårt land fortfarande en betydande omfattning. Ca en halv miljon djur används årligen i vårt land i olika typer av djurförsök, varav en stor del måste betecknas som plågsamma. Dessutom baseras prövningar av kemikalier för den svenska marknaden i stor omfattning på djurförsök gjorda vid laboratorier i utlandet. Det är därför uppenbart att det krävs ytterligare åtgärder för att påskynda utvecklingen för att minska och helst avskaffa användningen av plågsamma djurförsök.

Djurförsöksetiska nämnder

De djurförsöksetiska nämnderna är f. n. det viktigaste instrumentet i strävandena att begränsa användningen av plågsamma djurförsök. Erfarenheterna visar dock att de utgör ett tämligen bräckligt skydd för djuren. Det är tämligen sällsynt att nämndernas prövning leder till att djurförsök stoppas. Det kan starkt ifrågasättas om nämndernas sammansättning är sådan att de gynnar en effektiv verksamhet. F. n. representerar en tredjedel av nämndens ledamöter forskningen, en tredjedel personal som handhar djurförsök, och en tredjedel är lekmannarepresentanter. Detta innebär i praktiken att det normalt finns en klar majoritet i nämnden av personer som på ett eller annat sätt är knutna till djurförsöksverksamhet och har intresse av att inte "försvåra" denna verksamhet. En naturligare ordning vore en sammansättning där hälften av ledamöterna representerade forskning och personal som sysslar med djurförsök och andra hälften var lekmannarepresentanter. Bland forskarrepresentanterna borde också alltid ingå sådana forskare som har erfarenhet av arbetet med alternativa metoder till djurförsök. Lekmannarepresentanterna borde bestå dels av politiskt förtroendevalda, dels av företrädare för djurskyddsintressen, däribland företrädare för organisationen Nordiska samfundet mot plågsamma djurförsök.

F. n. finns det inga regler som hindrar att bland de ledamöter som deltar i prövningen av en viss ansökan också finns anställda vid de företag som är sökande. Detta kan naturligtvis skapa dubbla lojaliteter som försvårar en objektiv prövning. Därför bör det införas jävsbestämmelser som utesluter möjligheten för anställda i ett sökande företag att delta i prövningen av en viss ansökan.

F. n. förekommer att djurförsök påbörjas innan det godkänts i den etiska nämndens plenarsammanträden. Även om djurförsöket godtagits i en förberedande hantering är det naturligtvis viktigt att nämndens samlade bedömning blir den definitivt avgörande. Att ett djurförsök skulle få påbörjas innan det slutliga avgörandet har träffats är därför naturligtvis helt orimligt. Därför måste en regel införas som klart anger att ett djurförsök som är under prövning i en etisk nämnd inte får påbörjas förrän nämndens slutgiltiga beslut är fattat.

En annan svaghet i nuvarande prövning är att det endast är själva djurförsöket som är föremål för prövning, medan djurens hantering före och efter ingreppet inte tas med i den etiska bedömningen. Den etiska bedömningen syftar ju till att förhindra lidande hos djuren. För djuren spelar det självfallet ingen roll om lidandet tillfogas under själva djurförsöket eller före eller efter djurförsöket. Den etiska nämnden bör därför ha skyldighet att göra en helhetsbedömning där djurets hantering före och efter djurförsöket också tas med.

F. n. är det mycket svårt att få en samlad bild över omfattningen av djurförsöken i Sverige. Någon samlad statistik i samhällets regi finns inte, till skillnad mot vad som är fallet i t. ex. Norge och Storbritannien. Statsmakterna har slagit fast målet att minska omfattningen av plågsamma djurförsök och på sikt helt eliminera verksamheten. För att ge underlag för en bedömning om verkligheten närmar sig eller avlägsnar sig från detta mål bör SCB få uppgiften att föra statistik över djurförsöken i Sverige. Rapportskyldighet till SCB kan föreläggas antingen direkt från de försöksansvariga eller från de etiska nämnderna.

Samlad prövning av försöksmetoder

F. n. är samhällets prövning av djurförsöksverksamheten av tämligen defensivt slag. Det är de sökande laboratorierna som har initiativet på djurförsöksområdet. Det är dessa som avgör vilken metod de vill använda i ett visst givet syfte. Någon mer samlad bedömning av vilka djurförsöksmetoder som kan tolereras från samhällets sida med hänsyn till de ändamål de skall uppfyllas finns inte. Det vore därför angeläget med en samlad granskning av samtliga mer vanligen förekommande testningsmetoder med hänsyn till det lidande de försakar djuren, mängden djur som drabbas och de vetenskapliga resultat testen kan ge. I denna granskning bör också ingå en bedömning i vilken mån djurförsöken redan i dag kan ersättas med andra metoder som inte förutsätter djurplågeri eller åtminstone innebär mindre lidande för djur. En sådan samlad översyn borde kunna leda till att ett antal testmetoder helt rensades ut. Det skulle också kunna leda till förstärkta forskningsinsatser på vissa områden för att snabbt få fram alternativ till särskilt plågsamma djurförsöksmetoder. Därmed skulle en grund kunna läggas för en strategi i syfte att successivt avveckla olika former av plågsamma djurförsök.

En djurförsöksmetod som uppenbarligen redan nu skulle kunna avvecklas helt är det s. k. LD-50-testet. Det är en metod för prövning av ett ämnes omedelbara giftverkan (akut toxicitet). Metoden bygger på att ämnet tillförs en stor grupp djur i stigande doser till dess att hälften av djuren har avlidit. Metoden som används i ganska stor omfattning innebär en stor djuråtgång och stora lidanden för de drabbade djuren eftersom döden i allmänhet föregås av svåra plågor av olika slag. Metoden har mötts av växande kritik bl. a. i USA men också i Sverige har man här hävdad att den är vetenskapligt otillförlitlig och endast innebär onödiga lidanden för djur. I USA har myndigheterna därför helt avskaffat kravet på LD-50-testet. Motsvarande åtgärd bör snarast vidtas i Sverige.

Forskning om alternativa metoder

En viktig förutsättning för att kunna avveckla användningen av plågsamma djurförsök är naturligtvis utvecklingen av alternativa metoder. Många intressanta utvecklingslinjer finns, bl. a. försök på olika typer av cellkulturer. För att de alternativa metoderna inom en överskådlig framtid skall kunna ersätta djurförsöken krävs dock ökade resurser. Vissa statliga anslag finns redan för utvecklingen av alternativa metoder och det finns också privata donationsmedel tillgängliga bl. a. genom Nordiska samfundets stiftelse. För att uppnå den av riksdagen uttalade målsättningen är det dock nödvändigt att pröva om andra ekonomiska resurser kan ställas till förfogande, bl. a. genom en ökad avgiftsfinansiering. Regeringen bör undersöka hur en sådan finansiering kan utformas.

Konsumentinformation

En stor mängd varor som vi omger oss med i vår vardag är testade på djur, ofta under plågsamma former. Det gäller bl. a. kosmetiska preparat och hygienprodukter av olika slag. En stor mängd människor tar avstånd från plågsamma djurförsök och skulle föredra att använda produkter som inte är testade på detta sätt. Sådana finns också i stor utsträckning tillgängliga på marknaden. Det är dock sällan möjligt för konsumenterna att kunna avgöra om en produkt är testad på djur eller inte. Det måste vara angeläget att ge konsumenterna en valfrihet på detta område. Därmed skulle också marknadskrafterna komma till hjälp i strävandena att minska användningen av plågsamma djurförsök. Därför bör en lagstadgad skyldighet införas att märka kosmetiska produkter som testas med plågsamma djurförsök med en uppgift om att så är fallet.

Hemställan

Med hänvisning till vad som anförts föreslår vi

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om ändring av de djurskyddsetiska nämndernas sammansättning i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. att riksdagen hos regeringen hemställer om införande av jävsregler i enlighet med vad som anförts i motionen.
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i övrigt anförts i motionen om de djurskyddsetiska nämndernas verksamhet,
4. att riksdagen hos regeringen hemställer om en översyn av de allmänt förekommande djurförsöksmetoderna på det sätt som anförts i motionen,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om LD-50-testet.
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om behovet av ökade resurser för forskning kring alternativ till plågsamma djurförsök.
7. att riksdagen hos regeringen hemställer om införande av regler om märkning av kosmetiska och hygieniska produkter som testats, helt eller delvis, med plågsamma djurförsök.

Stockholm den 25 januari 1985

EINAR LARSSON (c)

PÄR GRANSTEDT (c)

LENNART BRUNANDER (c)

KERSTIN ANDERSSON (c)

STINA GUSTAVSSON (c)

